משנה

אסרו חכמים לשקול ביו״ט משום עובדין דחול. משנתינו דנה אם מותר לשקול בשינוי: רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, שׁוֹקֵל אָדָם בָּשָׂר כְּנֶגֶד חֲבִלֵּי שיעודע משקלו, אוֹ כְּנֶגֶד חֲקוֹפִין – סכין גדולה של קצבים, שאין רגילין לשקול כנגדם בחול. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים, אֵין מַשְׁגִּיחִין – אין מעיינין בְּכָךְ מֵאוֹנַיִם לשקול בהם כָּל עִיקָּר – אפילו על ידי שינוי:

גמרא

שואלת הגמרא: מַאי – מה בא לרבות הלשון ׳אין משגיחין בכך מאזנים כָּל עִיקָּר׳, ולא אמרו סתם ׳וחכמים אוסרים׳. אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר שְׁמוּאֵל, אֲפִילּוּ אינו מניח בשר על המשקל למטרת שקילה אלא לְשָׁמְרוֹ מִן הָעַכְבָּרִים, אסרו חכמים מפני שנראה כשוקל. מוסיפה הגמרא, אָמַר רַב אִידִי בַּר אָבִין, וְהוּא – מה שאסרו אפילו לשמרו מן העכברים, אינו אלא כגון דְּתַלְיָא בַּתְרֵיטָא – שהמאזנים תלויים בטבעת שבה תולין אותם כששוקלים כדי ששתי הכפות יהיו ישרות, משום שנראה שנותנו לשם משקל, אבל אם מונחים במקום אחר שאין דרך לשקול בהם שם, מותר.

* * *

מביאה הגמרא דינים נוספים בענין שקילת ומכירת בשר ביו״ט: וְאָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר שְׁמוּאֵל, טָבַח אוּמָּן – מומחה, שיודע לשקול בידו, אָסוּר לו לִשְׁקוֹל בָּשָׂר בְּיָד כנגד משקל שאוחז בידו השניה, לפי שאומן דרכו בכך ודרך חול הוא אצלו. וְאָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר שְׁמוּאֵל, טַבָּח אוּמָּן, אָסוּר לִשְׁקוֹל בָּשָׂר בְּמַיִם – שממלא מים בכלי שיש בדופנו חריצים לסימן, ומכניס לתוכו חתיכת בשר וכפי מה שהמים עולים ומגיעים לאחד החריצים יודע משקל הבשר, ואסור ביו״ט מפני שהדרך לשקול כן בחול.

וְאָמַר רַב חִיָּיא בַּר אַשִׁי, אָסוּר לטבח לַעֲשׂוֹת בֵּית יָד בַּבָּשָׂר – נקב שהלוקח אוחז שם כשמוליך הבשר לביתו, משום שביו״ט צריך לשנות מדרך חול, להיכר שאסור בו מקח וממכר. אָמַר רָבִינָא, וּבְדָא – לעשות הנקב באצבעו בלי סכין שָׁרֵי, שזה שינוי מדרך חול. אָמַר רַב הוּנָא, מוּתָּר לַעֲשׂוֹת ביו״ט סִימָן בַּבָּשָׂר כדי שיכיר שלא הוחלף בבשר אחר, כִּי הָא – כגון סימן זה דְּעשה רַבָּה בַּר רַב הוּנָא בשלח בשר לביתו שהיה מְחַתֵּךְ לָהּ אַתְּלַת קָרְנָתָא – היה רגיל לעשות כל חתיכה בעלת שלש קרנות.

* * *

מספרת הגמרא: רַבִּי חִיָּיא וְרַבִּי שִׁמְעוֹן בְּרַבִּי בשהיו חולקין בשר ביניהם, היו שׁוֹקְלִין במאזנים מָנָה כְּנֶגֶד מָנָה בְּיוֹם טוֹב, כדי לדעת שמשקלם שוה. מקשה הגמרא, בְּמַאן – כשיטת מי הם נהגו היתר בדבר, הרי אין זה לֹא כְּרַבִּי יְהוּדָה וְלֹא כְּרַבָּנָן במשנתינו, שהרי אִי כְּרַבִּי יְהוּדָה, הָאָמַר שׁוֹקֵל אָדָם בָּשָׂר כְּנֶגֶד חֲבִלֵּי אוֹ כְּנֶגֶד חֲקוֹפִין, ומשמע שכְּנֶגֶד חֲבִלֵּי אִין – מותר לשקול, שאין הדרך כן בחול, אבל כְּנֶגֶד מִידֵּי אַחֲרִינָא [–דבר אחר], כגון מנה כנגד מנה, שכן דרך כל החולקים ביניהם, לֹא. וְאִי כְּרַבָּנָן, הָא אָמְרֵי אֵין מַשְׁגִּיחִין בְּכָךְ מֵאוֹנַיִם כָּל עִיקָּר, אפילו כנגד כלי, וכל שכן מנה כנגד מנה. מתרצת הגמרא: אֵינְהוּ דְּעָבוּד – הם עשו כְּדעת רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ שמתיר, דְּתַנְיָא, רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אוֹמֵר, שׁוֹקְלִין מָנָה כְּנֶגֶד מָנָה בְּיוֹם טוֹב.

אָמַר רַב יוֹסֵף, הֲלָכָה כְּרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ, הוֹאִיל וּתְנַן במשנה בְּבכורות כְּוָוֹתֵיהּ – כמותו. דְּתַנְיָא, פְּסוּלֵי הַמּוּקְדָּשִׁין הֲנָאָתָן – הנאת מכירתן ביוקר הוא לְהֶקְדֵּשׁ, שהרי יש להם פדיון ודמיהם להקדש, ולכן נוהגים מנהג חול במכירתן, חוץ מן הבכור והמעשר שהנאת מכירתן ביוקר היא לבעלים [שהרי אינם נפדים במומן, אלא נאכלים לבעליהם במומן, הבכור לכהן והמעשר לישראל], ולכך אין לנהוג מנהג חולין במכירתם אם נפל בהם מום ושחטם [כגון למוכרן באטליז ולשקול לשרם במאזנים], כיון שהוא בזיון הקדש, וְכשמוכרו בביתו שׁוֹקְלִין מָנָה כְּנֶגֶד מָנָה כְּבכור – אם יש לו חתיכת בשר חולין שיודע משקלה יכול לשקול כנגדה בשר בכור. הרי ששקילת מנה כנגד מנה אינה נחשבת מעשה חול וכדעת רבי יהושע שהתיר לשקול מנה כנגד מנה ביו״ט.

דוחה הגמרא: אָמַר לֵיהּ אַבַּיֵי לרב יוסף, וְדִלְמָא לֹא הִיא – שמא לא כדבריך, ואין ראיה שהמשנה בבכורות ורבי יהושע בשיטה אחת הם. שמא עַד כָּאן לֹא קָאָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ הָכָא לענין יו״ט אֶלָּא מפני דְּלֵיכָּא בְּזָיוֹן קָדָשִׁים, ואיסור השקילה הוא רק משום עובדין דחול, אֲבָל הָתָם לגבי בכור דְּאִיכָּא בְּזָיוֹן קָדָשִׁים, לֹא – אפשר שאוסר לשקול מנה כנגד מנה. אִי נַמִי – וכן אין ראיה לגבי יו״ט מהמשנה בבכורות, שמא עַד כָּאן לֹא קָאָמְרִי רַבָּנָן הָתָם לגבי בכור שמותר למכור באופן זה, אֶלָּא מַשּׁוּם דְּלֹא מָחֲזֵי כְּעוֹבְדִין דְּחוֹל – משום שבמכירה אין זה נראה כמעשה חולין, שאין דרך המוכרים לשקול מנה כנגד מנה, אֲבָל הָכָא לענין חלוקת בשר בין שותפים כמעשה של רבי חייא ורבי שמעון ברבי, דְּמָחֲזֵי כְּעוֹבְדִין דְּחוֹל – שנראה כמעשה חול, שכן דרך שותפים לחלוק מנה כנגד מנה, לֹא – אולי סוברים רבנן שאסור אף מנה כנגד מנה.

* * *

הגמרא חוזרת לבירור המעשה עם רבי חייא ורבי שמעון ברבי, שכשחלקו בשר ביניהם הקפידו לשקלו: לְמֵימְרָא דְּקָפְדִי אַהֲדָדֵי – האם נאמר שרבי חייא ורבי שמעון הקפידו זה על זה, וְהָא – והלא מתוך חיבה שביניהם נהגו לוותר וליטול זה משל זה, שהרי הֲנָהוּ [–אותם] שֵׁבַע בְּנִיָּא – שבעה דגים דְּאָתוּ לְבֵי רַבִּי – שהגיעו לביתו של רבי, וְאִשְׁתְּכַּח חָמֵשׁ מַנֵּיהוּ – ואחר כך נמצאו חמשה מהם בְּבֵי – בביתו של רַבִּי חִיָּיא שנטלם, וְלֹא קָפֵיד – ולא הקפיד עליו רַבִּי שִׁמְעוֹן בְּרַבִּי לומר הוא ניזון מבית אבי יותר ממני. מתרצת הגמרא: אָמַר רַב פָּפָּא, שְׁרֵי גַּבְרָא בְּנַיָּיהוּ – הטל אדם אחר ביניהם, כלומר, אכן מעשה זה לא היה בין רבי שמעון ברבי ורבי חייא, אלא באחד מהם שחלק בשר עם אדם אחר שהיה רגיל לחלוק עמו. ומפרשת הגמרא, אִי – או שזה היה רַבִּי חִיָּיא וְחלק עם רַבִּי יִשְׁמָעֵאל בְּרַבִּי יוֹסֵי, אִי – או שזה היה רַבִּי שִׁמְעוֹן בְּרַבִּי וְחלק עם בַּר קַפָּרָא:

משנה

מלאכת אוכל נפש הותרה ביו״ט. המשנה שלפנינו דנה אם הותרו אף דברים שאינם נאכלים בעצמם, אלא מכשירי אוכל נפש, כגון השחזת סכין כדי לחתוך בו מאכל: אֵין מַשְׁחִיזִין – מחדדין אֶת הַסַּכִּין בְּיוֹם טוֹב במשחזת. אֲבָל מַשִּׁיאָה – משחיזה עַל גַּבֵּי חֲבֶרְתָּהּ, שהוא שינוי מדרך חול:

גמרא

על מה ששנינו ׳אין משחיזין את הסכין ביו״ט׳, אָמַר רַב הוּנָא, לֹא שָׁנוּ, אֶלָּא בְּמַשְׁחֶזֶת שֶׁל אֶבֶן, שמתקנת אותו היטב, ונראה כמעשה חול, אֲבָל בְּמַשְׁחֶזֶת שֶׁל עֵץ שאינה מתקנת היטב, מוּתָּר.

אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר שְׁמוּאֵל, הָא דְּאָמְרַתְּ שבשֶׁל אֶבֶן אָסוּר, לֹא אֲמָרָן אֶלָּא לְחַדּוֹדֵי, אֲבָל אם מעבירה על המשחזת כדי לְהַעֲבִיר שַׁמְנוּנִיתָהּ – שומן הדבוק עליה, מוּתָּר, שאין בזה תיקון כלי אלא כהדחה במים. מדייקת הגמרא, מִכְּלָל זה אתה שומע דְּבֶשֶׁל עֵץ אֲפִילּוּ אם מעבירה בשביל לְחַדּוֹדֵי נַמִי מוּתָּר, שהרי מה שאסור בשל אבן התיר רב הונא בשל עץ, ואם בשל אבן האיסור הוא דווקא לחדדה, בשל עץ מותר אפילו לחדדה.

אִיכָּא דְּמַתְנֵי לָהּ אַסֵּיפָא – יש ששנו את דברי רב יהודה על סוף דברי רב הונא, שאמר שבְּשֶׁל עֵץ מוּתָּר. אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר שְׁמוּאֵל, הָא דְּאָמְרַתְּ בְּשֶׁל עֵץ מוּתָּר, לֹא אֲמָרָן אֶלָּא כשעושה זאת כדי לְהַעֲבִיר שַׁמְנוּנִיתָהּ, אֲבָל אם בשביל לְחַדּוֹדֵי, אָסוּר, שנראה כמתקן כלי. מדייקת הגמרא, מִכְּלָל זה אתה שומע דְּבֶשֶׁל אֶבֶן, אֲפִילּוּ בשביל לְהַעֲבִיר שַׁמְנוּנִיתָהּ אָסוּר, שהרי מה שהתיר רב הונא בשל עץ אסר בשל אבן, וכיון שלא התיר בשל עץ אלא להעביר שמנוניתה, בשל אבן אפילו זה אסר, שמא יבוא לחדדה.

מביאה הגמרא דעה אחרת, הסוברת שרב יהודה לא אמר את דבריו על דברי רב הונא, אלא על המשנה, וגם לדעה זו נחלקו אם

המשך בעמוד קפא

אמר את דבריו על הרישא או על הסיפא של המשנה: **ואיכא** דְּמַתְנֵי לָהּ את דברי רב יהודה **אַמַּתְנִיתִין**, ששנינו אֵין מַשְׁחִיזִין אֶת הַסַּכִּין בְּיוֹם טוֹב במשחזת. ועל זה **אָמַר רַב** יְהוּדָה **אָמַר שְׁמוּאֵל**, **לֹא** שָׁנוּ **אֶלָּא** כשכוונתו **לְהַעֲבִיר** שַׁמְנוּנִיתָהּ, **אֲבָל** אם כוונתו **לַחְדָדָהּ**, מְכַלֵּל זה אתה שומע **מִדְּתָּם**. מדייקת הגמרא, מְכַלֵּל זה אתה שומע דְּמה שהתירה המשנה בסיפא **לְהשיאה עַל גַּבֵּי חֲבֶרְתָּהּ**, **אַפִּילּוּ** כוונתו **לַחְדָדָהּ נַמִּי מוּתָּר**, שהרי מה שאסרה המשנה ברישא התירה בסיפא, וכיון שלא אסרה להשחיזה אלא בשביל לחדדה, מה שהתירה בסיפא להשיאה על גבי חברתה היינו אפילו כדי לחדדה, לפי שמשנה מדרך חול.

וְאִיכָּא דְּמַתְנֵי לָהּ – את דברי רב יהודה **אַסִּיפָּא** של המשנה ששנינו **אֲבָל** מַשִּׁיאָהּ **עַל** גַּבֵּי **חֲבֶרְתָּהּ**. ועל זה **אָמַר רַב** יְהוּדָה **אָמַר** שְׁמוּאֵל, **לֹא** שָׁנוּ **אֶלָּא** בשביל **לְהַעֲבִיר** שַׁמְנוּנִיתָהּ, **אֲבָל לְחַדְּדָהּ אָסוּר**, גזירה שמא ישחיזנה במשחזת. מדייקת הגמרא, מְכַלֵּל זה אתה שומע דְּכַמַּשְׁחֶזֶת החמירו שֶׁאֲפִילּוּ לְהַעֲבִיר שַׁמְנוּנִיתָהּ, **אָסוּר**.

* * *

על מה שאסרה משנתינו להשחיז סכין ביו"ט אף שהוא לצורך מכשירי אוכל נפש, מבררת הגמרא: **מַאן תַּנָּא** דְּכַמַּשְׁחֶזֶת **אָסוּר**. **אָמַר רַב חִסְדָּא**, **דְּלֹא** כְּרַבִּי יְהוּדָה, דְּתַנְיָא, אֵין חילוק בֵּין יוֹם טוֹב **לְשַׁבָּת** – להתיר ביו"ט עשיית מלאכות האסורות בשבת, **אֶלָּא** לצורך **אוֹכֶל נֶפֶשׁ בִּלְבָד**, כגון שחיטה ובישול הנעשות במאכל עצמו, **רַבִּי יְהוּדָה** מַתִּיר עשיית מלאכות ביו"ט **אַף** לצורך מַכְשִׁירֵי **אוֹכֶל נֶפֶשׁ**, כגון השחזת סכין שאינו אלא תיקון כלי לצורך הכנת מאכל.

* * *

הגמרא דנה לענין הלכה: **אָמַר** לֵיהּ **רָבָא לְרַב חִסְדָּא**, **דַּרְשִׁינָן** מְשַׁמָּךְ – האם ניתן לדרוש בשמך שֶׁהֲלָכָה כְּרַבִּי יְהוּדָה. **אָמַר** לֵיהּ, **יָאוּ רַעֲוָא** – יהי רצון **דְּכָל** כִּי **הָנֵי** מִילֵּי **מֵעַלְיְיתָא תִּדְרְשׁוּן מִשְׁמַאי** – שכל דברים טובים כאלו תדרשו בשמי, כלומר, תוכל להורות כן בשמי. מביאה הגמרא עובדות שניתן ללמוד מהם לענין הלכה: **אָמַר רַב נַחְמָיָה** בְּרֵיהּ **דְּרַב יוֹסֵף**, **הָוָה קָאֵימְנָא קַמֵּיהּ דְּרָבָא** – עמדתי לפני רבא ביום טוב, **וַהֲוָה קָא**

מַעֲבִיר לְסַכִּינָא אַפּוּמָא דְּדִקּוּלָא – מעביר את סכינו על פי הסל,
וְאָמְרִי לֵיהּ – ושאלתי אותו, לְחַדְּדָהּ קָא עָבִיד מַר אוֹ לְהַעֲבִיר
שַׁמְּנוּנִיתָהּ – האם כוונתך לחדד הסכין או כדי להעביר שומן
שעליה, וְאָמַר לִי, כוונתי לְהַעֲבִיר שַׁמְּנוּנִיתָהּ. הוסיף רב נחמיה,
וַחֲזִיתִי לְדַעְתֵּיהּ – אך ראיתי לדעתו, כלומר, הבנתי ממעשיו,
דִּלְחַדְּדָהּ קָא עָבִיד – שעשה זאת כדי לחדדה, וְקָסָבַר – והטעם
שלא אמר לי כן, משום שהוא סובר שאמנם הֲלָכָה כרבי יהודה
ומותר לכל אדם לתקן מכשירי אוכל נפש, וּבכל זאת אֵין מוֹרִין כֵּן
לרבים אלא בחכמים, כדי שלא יזלזלו לתקן גם מכשירי אוכל
נפש שהיה אפשר לעשותן מבעוד יום. וְכֵן אָמַר אַבַּיֵי, הָוֶה קָאֵימְנָא
קַמֵּיהּ דְּמַר – הייתי עומד לפני רבה, וַהֲוָה קָא מַעֲבַר סַכִּינָא אַשִּׁפְתָּא
דְּרֵחַיָּא – והיה מעביר סכין על שפת הריחיים, וְאָמְרִי לֵיהּ, לְחַדְּדָהּ
קָא בָּעֵי מַר – האם כוונתך לחדדה אוֹ לְהַעֲבִיר שַׁמְּנוּנִיתָהּ. וְאָמַר לִי,
לְהַעֲבִיר שַׁמְּנוּנִיתָהּ. וַחֲזִיתִי לְדַעְתֵּיהּ – וראיתי בכוונתו דִּלְחַדְּדָהּ קָא
עָבִיד – שעושה זאת כדי לחדדה, וְקָסָבַר – מה שלא אמר לי כן
הוא מפני שסובר שֶׁהֲלָכָה כרבי יהודה אך וְאֵין מוֹרִין כֵּן.

* * *

סכין של שחיטה קודם שישחוט בה צריך לבדקה שאינה פגומה,
והצריכו חכמים להראותה לחכם שיבדקנה. הגמרא דנה אם
מותר להראותה לחכם ביום טוב: אִיבַּעְיָא לְהוּ, מַהוּ – האם מותר
לטבח לְהַרְאוֹת סַכִּין שחיטה לְחָכָם בְּיוֹם טוֹב, והספק הוא האם זה
נראה כמעשה חול משום שיש פרסום בדבר, ונראה כמי שדעתו
למכור את הבשר באטליז. מביאה הגמרא מחלוקת: רַב מָרֵי בְּרֵיהּ
דְּרַב בִּיזְנָא שָׁרֵי, וְרַבָּנָן אָסְרִי. וְרַב יוֹסֵף אָמַר, אמנם אסור לטבח
להראות את סכינו לחכם, אבל תַּלְמִיד חָכָם רוֹאֶה לְעַצְמוֹ את סכינו
בביתו, וּמַשְׁאִילָהּ לַאֲחֵרִים, שבאופן זה אין פרסום לדבר.

* * *

הגמרא חוזרת לענין השחזת סכין ביום טוב: וְאָמַר רַב יוֹסֵף, סַכִּין
שֶׁעֲמָדָה – שפסק חידודה ואינה חותכת יפה (אבל לא נפגמה),
מוּתָּר לְחַדְּדָהּ בְּיוֹם טוֹב, כרבי יהודה שמתיר לתקן מכשירי אוכל
נפש. וְהָנֵי מִילֵּי – מה שהתרנו לחדד סכין שעמדה ביום טוב, הוּא
רק באופן דְּפָסְקָא אַגַּב הוּחְמָא – שעדיין חותכת היא בדוחק, אבל
אם אינה חותכת כלל, אסור לחדדה, שטירחא יתירא היא.

* * *

הגמרא מביאה עוד דינים הקשורים למחלוקת רבי יהודה וחכמים
בענין מכשירי אוכל נפש: דָּרַשׁ רַב חִסְדָּא, וְאִיתֵימָא – ויש אומרים
רַב יוֹסֵף, אֶחָד סַכִּין שֶׁנִּפְגְּמָה – שאירע בה חריץ ונפסלה לשחיטה,
וְאֶחָד שַׁפּוּד – מוט שראשו חד ותוחבים בו בשר לצלותו שֶׁנִּתְרַצֵּם –
שנשבר ראשו ואינו ראוי לצליה, וְאֶחָד גְּרִיפַת תַּנּוּר וְכִירַיִם בְּיוֹם
טוֹב מהטיח הדבוק בדפנותיהם שנפל לתוכן, ואי אפשר להניח שם
קדירה מחמת הטיח, שלושת דברים אלו שנתקלקלו ביום טוב,
מכשירי אוכל נפש הם, ואם כן בָּאנוּ לְמַחֲלוֹקֶת – הם תלויים
במחלוקת רַבִּי יְהוּדָה וְרַבָּנָן האם הותרה מלאכה ביום טוב לצורך
מכשירי אוכל נפש. דְּתַנְיָא, אֵין חילוק בֵּין יוֹם טוֹב לְשַׁבָּת להתיר
ביום טוב עשיית מלאכות האסורות בשבת, אֶלָּא לצורך אוֹכֶל נֶפֶשׁ
בִּלְבָד, רַבִּי יְהוּדָה מַתִּיר עשיית מלאכה אַף לצורך מַכְשִׁירֵי אוֹכֶל
נֶפֶשׁ. מבארת הגמרא את שורש מחלוקתם: מַאי טַעְמָא דְּרַבָּנַן קַמָּא,
אָמַר קְרָא 'אַךְ אֲשֶׁר יֵאָכֵל לְכָל נֶפֶשׁ הוּא לְבַדּוֹ יֵעָשֶׂה לָכֶם', ומשמע,
'הוּא' – אוכל נפש הותר, וְלֹא מַכְשִׁירָיו. וְטעמו של רַבִּי יְהוּדָה, אָמַר
קְרָא 'לָכֶם', ודורשים 'לָכֶם' לְכָל צָרְכֵיכֶם – אפילו מכשירי אוכל
נפש. מקשה הגמרא: וְתַנָּא קַמָּא, הָא כְּתִיב 'לָכֶם', ומה מרבה תיבה
זו. אָמַר לָךְ תנא קמא, הַהוּא – תיבה זו באה למעט, שאוכל נפש
הותר לָכֶם – לצורך ישראל וְלֹא לְצורך נָכְרִים. וְאִידָךְ נַמִּי – רבי
יהודה שמתיר מכשירי אוכל נפש, הָא – הרי כְּתִיב 'הוּא'. אָמַר לָךְ
רבי יהודה, אבן כְּתִיב 'הוּא' למעט מכשירין, וּכְתִיב 'לָכֶם' לרבות
מכשירין, וְלֹא קַשְׁיָא, כָּאן בְּמַכְשִׁירִין שֶׁאֶפְשָׁר לַעֲשׂוֹתָן מֵעֶרֶב יוֹם
טוֹב, אסור לעשותן ביום טוב, כָּאן בְּמַכְשִׁירִין שֶׁאִי אֶפְשָׁר לַעֲשׂוֹתָן
מֵעֶרֶב יוֹם טוֹב, מותר לעשותן ביום טוב.

* * *

הגמרא מביאה הלכות נוספות בענין השפוד: אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר
שְׁמוּאֵל, שַׁפּוּד שֶׁנִּרְצַץ – נתעקם, אָסוּר לְתַקְּנוֹ בְּיוֹם טוֹב, שהרי יכול
להשתמש בו כמו שהוא, וטירחה שלא לצורך היא. מקשה
הגמרא: פְּשִׁיטָא. מתרצת הגמרא: לֹא צְרִיכָא אלא להשמיענו דְּאַף
עַל גַּב דְּמַפְּשְׁטֵיהּ בְּיָדֵיהּ – אפילו אם יכול לישרו בידיו ללא פטיש,
אסור. וְאָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר שְׁמוּאֵל, שַׁפּוּד שֶׁצָּלוּ בּוֹ בָּשָׂר ביום טוב,
אָסוּר לְצַלּוֹתָן בְּיוֹם טוֹב לאחר שנטל הבשר ממנו, כיון שכבר
נעשה בו צורך יום טוב והרי הוא מוקצה מחמת מיאוס.
מביאה הגמרא עוד שיטת אמוראים בדין זה: רַב אַדָּא בַּר אַהֲבָה
אָמַר בשם רַב מַלְכִּיָּו, שׁוֹמְטוֹ – את השפוד מהר על ידי גרירה
וטלטול מן הצד וּמַנִּיחוֹ בְּקֶרֶן זָוִית, אבל לא בטלטול גמור. אָמַר רַב
חִיָּיא בַּר אַשִׁי אָמַר רַב הוֹנָא, וְהוּא – מה שהתיר לטלטלו מן הצד
אין זה אלא כְּשֶׁיֵּשׁ עָלָיו כְּזַיִת בָּשָׂר ומטלטל את השפוד אגב הבשר
שנשתייר עליו, אבל כשאין עליו כזית בשר אסור אפילו על ידי
טלטול מן הצד. רְבִינָא אָמַר, אַף עַל פִּי שֶׁאֵין עָלָיו בָּשָׂר כלל מוּתָּר
לְטַלְטְלוֹ טלטול גמור ולסלקו לקרן זוית כדי שלא ינזקו בו בני
ביתו, מִידֵי דַּהֲוָה אֶקּוֹץ שנמצא בְּרִשּׁוּת הָרַבִּים, שהתירו להוליכו
פחות פחות מארבע אמות עד שיסלקנו לצידי רשות הרבים כדי
לא יזיק את העוברים שם, לפי שהמעביר ברשות הרבים פחות
מארבע אמות אינו אלא איסור דרבנן, לכך התירוהו במקום נזק
הרבים, וסובר רבינא שהוא הדין בשפוד לא גזרו שבות של טלטול
מוקצה שמא ינזקו בו בני ביתו.

* * *

כיון שהובא דין בשם 'רב מלכיו', ויש אמורא אחר ששמו 'רב
מלכיא' וגם משמו נאמרו בתלמוד כמה הלכות, ובכדי שלא נטעה
לומר הלכה של זה בשם חבירו מחמת ששמותיהן דומין, נותנת
לנו הגמרא סימן מה הם שמועותיו של כל אחד: אָמַר רַב חִנָּנָא
בְּרֵיהּ דְּרַב אִיקָא, שלוש הלכות אלו: א.שַׁפּוּד שצלו בו ביום טוב,
אמר רב מלכיו שומטו ומניחו בקרן זוית. ב.שַׁפָּחוֹת, שנינו
בכתובות (נט:), רבי אליעזר אומר אפילו הכניסה לו אשתו מאה
שפחות כופה אותה בעלה לעשות מלאכות בצמר, שהבטלה
מביאה לידי זימה, ואמר רב מלכיו, הלכה כרבי אליעזר. ג.וְגוּמּוֹת,
במסכת נדה (נב.) לענין סימני גדלות שהם בצמיחת שתי שערות,
אמר רב חלבו אמר רב הונא שתי שערות שאמרו צריך שיהא
בשורשן גומות, רב מלכיו אמר רב אדא בר אהבה, כשיש גומות
אף שאין שם שערות גדולה היא, שבודאי היה בהם שערות אלא
שנשרו, והיא יכולה לחלוץ. כל אלו אמרן רַב מַלְכִּיָּו.
ואילו שלוש הלכות אחרות והם: א.בְּלוֹרִית, שנינו ברייתא
בעבודה זרה (כט.) שישראל המספר את הגוי, כיון שהגיע סמוך
לבלוריתו שומט את ידו, מפני שהגוי מניח בלוריתו לשם עבודה
זרה, ואם יגלחנו הישראל עד הבלורית ממש נמצא שהוא מתקן
לו בלורית לשם עבודה זרה. ופירש רב מלכיא, ששומט ידו
כשמגיע שלש אצבעות לכל רוח סביבותיה. ב.אֲפַר מַקְלָה, במסכת
מכות (כא.) אמר רב מלכיא לא יתן אדם אפר מקלה על גבי מכתו,
מפני שנראה ככתובת קעקע. ג.וּגְבִינָה, שנינו במשנה בעבודה זרה
(כט:) שאסרו חכמים לאכול גבינת עכו"ם, ומבאר רב מלכיא
הטעם, מפני שמחליקין פניה בשומן חזיר. כל אלו אמרן רַב
מַלְכִּיָּא. רַב פָּפָּא אָמַר כלל אחר מה הן שמועותיו של כל אחד,
מַתְנִיתִין וּמַתְנִיתָא – השמועות שנאמרו על משניות ובריייתות,
אמרן רַב מַלְכִּיָּא. שְׁמַעְתָּתָא – השמועות שנאמרו על הלכות של
אמוראים ולא על משניות, אמרן רַב מַלְכִּיּוֹ. וְסִימָנֵיךְ לזכור כלל
זה, מַתְנִיתִין מַלְכְּתָא – המשניות והברייתות חשובים הם כמלך
שהם העיקר, ומקשים מהם על אמוראים, ובלשון נקבה הם
נקראים, וזהו הסימן, כל השמועות על המשניות והברייתות אמרן
מי ששמו דומה למלכות ודומה ללשון נקבה, והיינו רב מלכיא.
מבארת הגמרא: מַאי בֵּינַיְיהוּ – מה החילוק בין דברי רב חיננא לרב
פפא, אִיבָּא בֵּינַיְיהוּ מי אמר את ההלכה של שַׁפָּחוֹת, רב חיננא
סובר שרב מלכיו אמרה, ורב פפא סובר שרב מלכיא אמרה, שהרי

המשך בעמוד קעב

המשך ביאור למסכת ביצה ליום ראשון עמ' ב

לדבריו כל ההלכות שנאמרו על משניות רב מלכיא אמרם, ואף הלכה זו נאמרה על המשנה בכתובות.

משנה

לֹא יֹאמַר אָדָם לַחֲבֵרוֹ [–לקצב] ביום טוב **שְׁקוֹל לִי בְּדִינָר בָּשָׂר**, שאסור להזכיר פסיקת דמים ביום טוב, **אֲבָל שׁוֹחֵט** הטבח, **וּמְחַלֵּק בֵּינֵיהֶם** את הבהמה כדרך שרגילים לחלק אותה:

גמרא

מבררת הגמרא: **חֵיכִי עֲבִיד** – הרוצה לקנות בשר בשווי דינר או בשנים איך יאמר לו. משיבה הגמרא: **כִּי הָא** – כמו